

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 14 marca 2024 r. *

Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego – Postępowanie zaoczne – Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej – Artykuł 127 ust. 1 – Okres przejściowy – Właściwość Trybunału – Wyrok Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) – Wykonanie orzeczenia arbitrażowego przyznającego odszkodowanie – Decyzja Komisji Europejskiej uznająca, że wypłata tego odszkodowania stanowi pomoc państwa niezgodną z rynkiem wewnętrznym – Artykuł 4 ust. 3 TUE – Lojalna współpraca – Obowiązek zawieszenia postępowania – Artykuł 351 akapit pierwszy TFUE – Umowa międzynarodowa zawarta między państwami członkowskimi a państwami trzecimi przed dniem ich przystąpienia do Unii – Konwencja o rozstrzyganiu sporów inwestycyjnych między państwami a obywatelami innych państw (ICSID) – Stosowanie prawa Unii – Artykuł 267 TFUE – Sąd krajowy orzekający w ostatniej instancji – Obowiązek skierowania do Trybunału wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – Artykuł 108 ust. 3 TFUE – Zawieszenie wprowadzenia w życie pomocy

W sprawie C-516/22

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 29 lipca 2022 r.,

Komisja Europejska, którą reprezentowali L. Armati, P.-J. Loewenthal i T. Maxian Rusche, w charakterze pełnomocników,

strona skarżąca,

przeciwko

Zjednoczonemu Królestwu Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, które reprezentował M. S. Fuller, w charakterze pełnomocnika,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: E. Regan (sprawozdawca), prezes izby, Z. Csehi, M. Ilešič, I. Jarukaitis i D. Gratsias, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Emiliou,

* Język postępowania: angielski.

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 9 listopada 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W skardze Komisja Europejska wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że poprzez wydanie wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) z dnia 19 lutego 2020 r. w sprawie *Micula przeciwko Rumunii* (zwanego dalej „spornym wyrokiem”) Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 4 ust. 3 TUE, a także art. 108 ust. 3, art. 267 akapity pierwszy i trzeci oraz art. „351 akapit pierwszy TFUE w związku z art. 127 ust. 1 Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (zwanej dalej „umową o wystąpieniu”), zawartej w dniu 17 października 2019 r.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 2 Umowa o wystąpieniu, zatwierdzona w imieniu Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (EWEA) decyzją Rady (UE) 2020/135 z dnia 30 stycznia 2020 r. (Dz.U. 2020, L 29, s. 1), weszła w życie, zgodnie z jej art. 185, w dniu 1 lutego 2020 r.
- 3 Zgodnie z art. 2 lit. e) umowy o wystąpieniu:
„Na użytek niniejszej Umowy stosuje się następujące definicje:
[...]
e) »okres przejściowy« oznacza okres przewidziany w art. 126”.
- 4 Artykuł 86 tej umowy, zatytułowany „Sprawy zawisłe przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej”, przewiduje w ust. 2:
„Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej pozostaje właściwy do wydawania orzeczeń w trybie prejudycjalnym na wnioski sądów Zjednoczonego Królestwa złożone przed zakończeniem okresu przejściowego”.
- 5 Artykuł 87 tej umowy, zatytułowany „Nowe sprawy przed Trybunałem Sprawiedliwości”, stanowi w ust. 1:
„Jeżeli Komisja Europejska uzna, że Zjednoczone Królestwo nie wypełniło obowiązku wynikającego z [t]raktatów lub części czwartej niniejszej Umowy przed zakończeniem okresu przejściowego, Komisja Europejska może, w ciągu 4 lat po zakończeniu okresu przejściowego, wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zgodnie z wymogami określonymi w art. 258 TFUE lub

art. 108 ust. 2 akapit drugi TFUE, w zależności od przypadku. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy w takich sprawach”.

- 6 Artykuł 126 tej umowy, zatytułowany „Okres przejściowy”, stanowi:

„Obowiązuje okres przejściowy lub okres wdrażania, który rozpoczyna się z dniem wejścia w życie niniejszej Umowy i kończy się w dniu 31 grudnia 2020 r.”.

- 7 Artykuł 127 umowy o wystąpieniu, zatytułowany „Zakres okresu przejściowego”, ma następujące brzmienie:

„1. O ile niniejsza Umowa nie stanowi inaczej, w okresie przejściowym prawo Unii ma zastosowanie do Zjednoczonego Królestwa i na jego terytorium.

[...]

3. W okresie przejściowym prawo Unii mające zastosowanie zgodnie z ust. 1 wywołuje takie same skutki prawne w odniesieniu do Zjednoczonego Królestwa i w Zjednoczonym Królestwie, jakie wywołuje w Unii i w jej państwach członkowskich, oraz jest stosowane zgodnie z tymi samymi metodami i ogólnymi zasadami, jak te mające zastosowanie w Unii.

[...]

6. O ile niniejsza umowa nie stanowi inaczej, w okresie przejściowym wszelkie odniesienia do państw członkowskich w prawie Unii mającym zastosowanie zgodnie z ust. 1, w tym wdrażanym i stosowanym przez państwa członkowskie, rozumie się jako odniesienia obejmujące również Zjednoczone Królestwo”.

Prawo międzynarodowe

Konwencja ICSID

- 8 Konwencja o rozstrzyganiu sporów inwestycyjnych między państwami a obywatelami innych państw, zawarta w Waszyngtonie w dniu 18 marca 1965 r. (zwana dalej „konwencją ICSID”), która weszła w życie względem Zjednoczonego Królestwa w dniu 18 stycznia 1967 r., zaś względem Rumunii – w dniu 12 października 1975 r., stanowi w art. 53 ust. 1:

„Orzeczenie jest wiążące dla stron i nie może stanowić przedmiotu odwołania ani innego środka, z wyjątkiem środków przewidzianych w niniejszej konwencji. Każda ze stron musi wykonać orzeczenie zgodnie z jego brzmieniem [...]”.

- 9 Artykuł 54 ust. 1 tej konwencji stanowi:

„Każde umawiające się państwo uznaje orzeczenie wydane na podstawie niniejszej konwencji za wiążące i egzekwuje na swoim terytorium zobowiązania pieniężne nałożone tym orzeczeniem, tak jakby było ono prawomocnym wyrokiem sądu w tym państwie [...]”.

10 Artykuł 64 rzeczowej konwencji przewiduje:

„Każdy spór, który może powstać między umawiającymi się państwami, dotyczący wykładni lub stosowania niniejszej konwencji, który nie zostanie rozstrzygnięty polubownie, przekazuje się Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości na wniosek którejkolwiek ze stron sporu, chyba że zainteresowane państwa uzgodnią inną metodę rozstrzygania sporów”.

11 Artykuł 69 tej konwencji ma następujące brzmienie:

„Każde umawiające się państwo podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie okażą się konieczne do wprowadzenia w życie na jego terytorium postanowień niniejszej konwencji”.

Dwustronna umowa inwestycyjna

12 Dwustronna umowa inwestycyjna zawarta w dniu 29 maja 2002 r. między rządem Królestwa Szwecji a Rumunią w celu promowania i wzajemnej ochrony inwestycji (zwana dalej „dwustronną umową inwestycyjną”) weszła w życie w dniu 1 kwietnia 2003 r. i stanowi w art. 2 ust. 3:

„Każda z umawiających się stron zapewni w każdym momencie sprawiedliwe i równe traktowanie inwestycji inwestorów drugiej umawiającej się strony i nie będzie utrudniać za pomocą arbitralnych lub dyskryminacyjnych środków eksploatacji tych inwestycji, zarządzania nimi, utrzymania ich, korzystania z nich, ich wykorzystywania lub ich zbycia przez tych inwestorów [...]”.

13 Artykuł 7 dwustronnej umowy inwestycyjnej przewiduje, że spory między inwestorami i umawiającymi się stronami są rozstrzygane w szczególności przez trybunał arbitrażowy stosujący konwencję ICSID.

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

Postępowanie arbitrażowe

14 W dniu 22 lutego 2005 r. w związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej Rumunia uchyliła regionalny system pomocy inwestycyjnej w formie zachęt podatkowych (zwany dalej „przedmiotowym systemem pomocy”).

15 W dniu 28 lipca 2005 r. Ioan i Viorel Micula, obywatele szwedzcy, a także kontrolowane przez nich spółki European Food SA, Starmill SRL i Multipack SRL (zwani dalej „inwestorami”), zażądali, zgodnie z art. 7 dwustronnej umowy inwestycyjnej, ustanowienia sądu arbitrażowego na podstawie konwencji ICSID w celu uzyskania naprawienia szkody, jaką ponieśli w wyniku uchylenia przedmiotowego systemu pomocy, z którego skorzystali przed tym uchYLENIEM.

16 W orzeczeniu arbitrażowym z dnia 11 grudnia 2013 r. (zwanym dalej „orzeczeniem arbitrażowym”), wydanym po przystąpieniu Rumunii do Unii, co nastąpiło w dniu 1 stycznia 2007 r., sąd arbitrażowy uznał, że uchylwszy przedmiotowy system pomocy, Rumunia naruszyła uzasadnione oczekiwania inwestorów, którzy liczyli na to, że przedmiotowe zachęty podatkowe będą dostępne do dnia 31 marca 2009 r., nie działała w sposób przejrzysty, nie informując inwestorów w odpowiednim terminie, i nie zapewniła uczciwego i równorzędnego traktowania dokonanych przez nich inwestycji w rozumieniu art. 2 ust. 3 dwustronnej umowy inwestycyjnej.

Sąd arbitrażowy zasądził zatem od Rumunii na rzecz inwestorów odszkodowanie w wysokości 791 882 452 RON (lei rumuńskich, około 178 mln EUR), przy czym kwotę tę ustalono, uwzględniając głównie szkody, jakie inwestorzy mieli ponieść w okresie od 22 lutego 2005 r. do 31 marca 2009 r.

- 17 Od 2014 r. inwestorzy ubiegają się o uznanie i wykonanie orzeczenia arbitrażowego w Belgii, Francji, Luksemburgu, Szwecji, Zjednoczonym Królestwie i Stanach Zjednoczonych Ameryki. Komisja interweniowała we wszystkich tych postępowaniach, aby się temu sprzeciwić.

Postępowanie przed Komisją

- 18 W dniu 26 maja 2014 r. Komisja wydała decyzję C(2014) 3192 final [Pomoc państwa SA.38-517 (2014/NN) – Rumunia – Orzeczenie arbitrażowe Micula/Rumunia z dnia 11 grudnia 2013 r. – Nakaz zawieszenia pomocy] (zwaną dalej „nakazem zawieszenia”), w której nakazała Rumunii bezzwłoczne zawieszenie wszelkich działań mogących prowadzić do wykonania lub egzekucji orzeczenia arbitrażowego, uzasadniając to tym, że takie działania stanowiłyby niezgodną z prawem pomoc państwa przyznaną z naruszeniem art. 108 ust. 3 TFUE, do czasu wydania przez Komisję końcowej decyzji w sprawie zgodności tego środka z rynkiem wewnętrznym.
- 19 W dniu 1 października 2014 r. Komisja wydała decyzję 2014/C 393/03 [Pomoc państwa – Rumunia – Pomoc państwa SA. 38517 (2014/C) (ex 2014/NN) – Wykonanie orzeczenia arbitrażowego Micula przeciwko Rumunii z dnia 11 grudnia 2013 r. – Zaprośenie do zgłaszania uwag zgodnie z art. 108 ust. 2 TFUE (Dz.U. 2014, C 393, s. 27)] (zwaną dalej „decyzją o wszczęciu postępowania”), w której poinformowała Rumunię o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego przewidzianego w art. 108 ust. 2 TFUE w odniesieniu do częściowego wykonania przez Rumunię orzeczenia arbitrażowego na początku 2014 r., a także w odniesieniu do każdego dalszego wykonania lub egzekucji tego orzeczenia.
- 20 Następnie Komisja wydała decyzję (UE) 2015/1470 z dnia 30 marca 2015 r. w sprawie pomocy państwa SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) wdrożonej przez Rumunię – Orzeczenie arbitrażowe w sprawie Micula przeciwko Rumunii z dnia 11 grudnia 2013 r. (Dz.U. 2015, L 232, s. 43) (zwaną dalej „ostateczną decyzją”).
- 21 Zamieszczone pod nagłówkiem zatytułowanym „Stosowanie zasad pomocy państwa nie wpływa na prawa i obowiązki chronione art. 351 [TFUE]” motywy 126–129 tej decyzji, które odpowiadają zasadniczo pkt 51–54 decyzji o wszczęciu postępowania, mają następujące brzmienie:
- „(126) Artykuł 351 [TFUE] stanowi, że »[p]ostanowienia [t]raktatów nie naruszają praw i obowiązków wynikających z umów zawartych [...] wobec [p]aństw przystępujących, przed datą ich przystąpienia, między jednym lub większą liczbą państw członkowskich, z jednej strony, a jednym lub większą liczbą państw trzecich, z drugiej strony«. W omawianym przypadku prawa i obowiązki, na których opierają się [inwestorzy], wynikają z dwustronnej umowy inwestycyjnej.
- (127) Z treści art. 351 [TFUE] wyraźnie wynika, że umowa ta nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ dwustronna umowa inwestycyjna jest traktatem zawartym między dwoma państwami członkowskimi Unii, Szwecją i Rumunią, a nie traktatem zawartym »między jednym lub większą liczbą państw członkowskich, z jednej strony, a jednym lub

większą liczbą państw trzecich, z drugiej strony». W związku z powyższym zastosowanie prawa w zakresie pomocy państwa w odniesieniu do niniejszej sprawy nie wpływa na prawa i obowiązki chronione art. 351 [TFUE].

- (128) W tym kontekście Komisja przypomina, że w ramach prawa unijnego inne zasady mają zastosowanie, z jednej strony, w odniesieniu do dwustronnych umów inwestycyjnych między państwami członkowskimi UE, a inne do dwustronnych umów inwestycyjnych zawartych między państwem członkowskim Unii a państwem trzecim, z drugiej strony. W przypadku dwustronnych umów inwestycyjnych między państwami członkowskimi UE Komisja jest zdania, że takie umowy są sprzeczne z prawem Unii, niezgodne z przepisami [t]raktatów unijnych, i w związku z tym należy je uznać za nieważne. [...]
- (129) Rumunia jest również stroną [konwencji ICSID], do której przystąpiła przed przystąpieniem do Unii. Ponieważ jednak żadne państwo trzecie będące [j]mawiającą się [s]troną konwencji ICSID nie jest stroną dwustronnej umowy inwestycyjnej biorącą udział w obecnym postępowaniu, w tym przypadku art. 351 [TFUE] nie ma zastosowania”.
- 22 W art. 1 sentencji tej decyzji przewidziano, że wypłata odszkodowania przyznana w orzeczeniu arbitrażowym na rzecz jednej jednostki gospodarczej obejmującej inwestorów, European Drinks, Rieni Drinks, Scandic Distilleries, Transilvania General Import-Export oraz West Leasing International stanowi „pomoc państwa” w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, która jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym.
- 23 Zgodnie z art. 2 tej decyzji Rumunia jest zobowiązana do niewypłacania żadnej pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym, o której mowa w art. 1 wspomnianej decyzji, oraz do odzyskania pomocy, która została już wypłacona podmiotom wchodzącym w skład tej jednostki gospodarczej, a także wszelkiej pomocy wypłaconej tym podmiotom, która nie została zgłoszona Komisji na podstawie art. 108 ust. 3 TFUE lub wszelkiej pomocy wypłaconej po dacie przyjęcia tej decyzji.

Postępowanie przed sądami Unii

- 24 Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2019 r., European Food i in./Komisja (T-624/15, T-694/15 i T-704/15, EU:T:2019:423), Sąd stwierdził nieważność ostatecznej decyzji w całości zasadniczo ze względu na to, że Komisja nie była właściwa *ratione temporis* do jej wydania na podstawie art. 108 TFUE (wyrok ten zwany będzie dalej „wyrokiem Sądu”).
- 25 W szczególności Sąd orzekł, w pkt 91 i 92 tego wyroku, że nie dokonując rozróżnienia – jeśli chodzi o kwoty podlegające odzyskaniu – między kwotami za okres poprzedzający przystąpienie Rumunii do Unii a kwotami za okres po tym przystąpieniu, Komisja wykroczyła poza swoje kompetencje w dziedzinie kontroli pomocy państwa, ponieważ zastosowała z mocą wsteczną kompetencje przysługujące jej na podstawie art. 108 TFUE do okoliczności faktycznych sprzed tego przystąpienia i że w związku z tym Komisja nie mogła zakwalifikować wypłaty odszkodowania przyznanego w orzeczeniu arbitrażowym jako „pomocy państwa” w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.
- 26 Ponadto w pkt 98–111 wskazanego wyroku Sąd orzekł, że ponieważ prawo Unii nie ma zastosowania *ratione temporis* a Komisja nie była uprawniona na podstawie art. 108 TFUE, ostateczna decyzja – ze względu na brak rozróżnienia między kwotami podlegającymi odzyskaniu

w zależności od tego, czy dotyczą one okresu sprzed owego przystąpienia czy okresu po nim, jest niezgodna z prawem, ponieważ jako „korzyść” i „pomoc” w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE zakwalifikowano w niej przyznanie tego odszkodowania przynajmniej w odniesieniu do okresu sprzed dnia wejścia w życie prawa Unii w Rumunii.

- 27 W dniu 27 sierpnia 2019 r. Komisja wniosła do Trybunału odwołanie, domagając się uchylenia wyroku Sądu.

Postępowanie przed sądami Zjednoczonego Królestwa

- 28 W dniu 17 października 2014 r. orzeczenie arbitrażowe zostało zarejestrowane w High Court of England and Wales [wysokim trybunale (Anglia i Walia), Zjednoczone Królestwo] zgodnie z przepisami Arbitration (International Investment Disputes) Act 1966 [ustawy z 1966 r. o arbitrażu w odniesieniu do sporów w zakresie inwestycji międzynarodowych), która wdraża postanowienia konwencji ICSID w Zjednoczonym Królestwie.
- 29 W dniu 20 stycznia 2017 r. sąd ten oddalił wniesiony przez Rumunię sprzeciw wobec tej rejestracji. Zawiesił on natomiast egzekucję orzeczenia arbitrażowego do czasu zakończenia postępowania przed sądami Unii.
- 30 W dniu 27 lipca 2018 r. Court of Appeal (sąd apelacyjny, Zjednoczone Królestwo) stwierdził, że zasada lojalnej współpracy ustanowiona w art. 4 ust. 3 TUE sprzeciwia się wydaniu przez sądy Zjednoczonego Królestwa orzeczenia zobowiązującego do bezzwłocznego wykonania orzeczenia arbitrażowego dopóty, dopóki decyzja Komisji zakazuje Rumunii wypłaty odszkodowania przyznanego na mocy tego orzeczenia. Na tej podstawie sąd ten oddalił apelację wniesioną przez inwestorów przeciwko zawieszeniu wykonania wspomnianego orzeczenia przez sąd pierwszej instancji.
- 31 W dniu 19 lutego 2020 r. Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) orzekł w spornym wyroku, że należy przystąpić do wykonania orzeczenia arbitrażowego. Komisja uczestniczyła w tym postępowaniu w charakterze interwenienta.

Sporny wyrok

- 32 W spornym wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) najpierw, w pkt 41–57, oddalił zarzut, w ramach którego inwestorzy utrzymywali, że wyrok Sądu skutkuje tym, iż sądy Zjednoczonego Królestwa nie są już zobowiązane na mocy obowiązku lojalnej współpracy do zawieszenia wykonania orzeczenia arbitrażowego. W pkt 56 spornego wyroku sąd ten orzekł, że obawia się potencjalnie rozbieżnych rozstrzygnięć dotyczących tego samego przedmiotu sporu między tymi samymi stronami, że nie może stwierdzić, iż ryzyko kolizji między tymi rozstrzygnięciami jest znikome, że gdyby zaistniała sprzeczność między poszczególnymi orzeczeniami, to jej skutkiem byłoby powstanie istotnej przeszkody dla stosowania prawa Unii oraz że okoliczność, iż przed Trybunałem toczy się postępowanie odwoławcze, zasadniczo wystarcza do zaktualizowania się obowiązku współpracy.
- 33 Natomiast w pkt 58–118 spornego wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) uwzględnił zarzut, w ramach którego inwestorzy podnieśli, że art. 351 akapit pierwszy TFUE ma zastosowanie do zobowiązań ciążących na Zjednoczonym Królestwie na mocy konwencji ICSID, w związku z czym nie podlegają one wiążącym skutkom prawa Unii.

Zdaniem tego sądu w celu ustalenia, czy przepis ten ma zastosowanie w konkretnym przypadku, konieczne jest dokonanie wykładni właściwej wcześniejszej umowy międzynarodowej w celu zbadania, czy nakłada ona na dane państwo członkowskie zobowiązania, których wykonania mogą żądać państwa trzecie będące jej stronami.

34 Tymczasem w niniejszej sprawie jasne jest, że spoczywający na Zjednoczonym Królestwie obowiązek wykonania orzeczenia arbitrażowego na podstawie art. 54 i 69 konwencji ICSID ciąży na tym państwie nie tylko wobec Królestwa Szwecji, lecz również wobec wszystkich innych umawiających się państw tej konwencji, a to z następujących powodów, przedstawionych w pkt 104–107 spornego wyroku:

- po pierwsze, system konwencji ICSID opiera się na wzajemnym zaufaniu i zależy od udziału wszystkich umawiających się państw, jak również od przestrzegania przez nie zasad przewidzianych w tej konwencji;
- po drugie, z art. 53, 54 i 69 konwencji ICSID wynika, że przewidziane w niej obowiązki nie są obwarowane żadnym zastrzeżeniem i że możliwość wniesienia skargi przewidziana w art. 64 tej konwencji przysługuje każdemu umawiającemu się państwu;
- po trzecie, w świetle celu realizowanego przez konwencję ICSID istnieje system wzajemnych zobowiązań egzekucyjnych, od których umawiające się państwo nie może wyraźnie odstąpić i które, w przypadku ich niewykonania, skutkują przeniesieniem ciężaru egzekucji na inne umawiające się państwo;
- po czwarte, z prac przygotowawczych wynika, że gdyby umawiające się państwo uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy konwencji ICSID, inne umawiające się państwa mogą zastosować odpowiednie środki.

35 Zdaniem Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa), ponieważ obowiązek lojalnej współpracy nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, sądy Zjednoczonego Królestwa nie są zobowiązane do rezygnacji z wypowiedzenia się w kwestii skutków konwencji ICSID poprzez zawieszenie postępowania krajowego do czasu zakończenia postępowania toczącego się przed sądami Unii lub poprzez skierowanie pytania prejudycjalnego do Trybunału, a to z następujących powodów przedstawionych w pkt 112–114 spornego wyroku:

- po pierwsze, w świetle prawa Unii kwestie dotyczące istnienia i zakresu obowiązków wynikających z wcześniejszych umów na gruncie art. 351 akapit pierwszy TFUE nie są zastrzeżone dla sądów Unii. Zagadnienia te nie podlegają prawu Unii, zaś Trybunał nie jest w lepszej aniżeli sąd krajowy pozycji, aby je rozstrzygać;
- po drugie, w toczącym się przed nim postępowaniu kwestia podniesiona przez inwestorów na podstawie art. 351 TFUE nie jest całkowicie tożsama z kwestią podniesioną przed sądami Unii. W postępowaniu przed tymi ostatnimi sądami inwestorzy twierdzili bowiem w szczególności, że art. 351 TFUE daje pierwszeństwo istniejącym uprzednio zobowiązaniom międzynarodowym Rumunii wynikającym z dwustronnej umowy inwestycyjnej i art. 53 konwencji ICSID. Z kolei w postępowaniu wszczętym w Zjednoczonym Królestwie istotnym zagadnieniem prawnym był spoczywający na Zjednoczonym Królestwie obowiązek wdrożenia konwencji ICSID oraz obowiązek uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego na podstawie art. 54 i 69 konwencji ICSID. Ponieważ kwestia ta jest specyficzna dla sporu zaistniałego w Zjednoczonym Królestwie, nie została ona podniesiona przed sądami Unii;

- po trzecie, prawdopodobieństwo, że sąd Unii orzeknie w przedmiocie stosowania art. 351 TFUE do zobowiązań wynikających z konwencji ICSID w odniesieniu do orzeczenia arbitrażowego, powstałych przed przystąpieniem Rumunii do Unii, jest bardzo niewielkie. Sąd nie orzekł w przedmiocie zarzutu opartego na naruszeniu art. 351 akapit pierwszy TFUE, a odwołanie zawisłe przed Trybunałem jest w konsekwencji ograniczone do innych kwestii. W związku z tym, jeżeli odwołanie zostanie oddalone, to kwestia zastosowania art. 351 akapit pierwszy TFUE nie zostanie zbadana przez sąd Unii. Jeżeli natomiast odwołanie zostanie uwzględnione, sprawa zostanie przekazana Sądowi do ponownego rozpoznania, w związku z czym kwestia ta, w odniesieniu do obowiązków ciążących na Rumunii, będzie mogła zostać zbadana przez sąd Unii.

Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

- 36 W dniu 3 grudnia 2020 r. Komisja skierowała do Zjednoczonego Królestwa wezwanie do usunięcia uchybienia dotyczące spornego wyroku, w którym zarzuciła temu państwu naruszenie, odpowiednio, art. 4 ust. 3 TUE, art. 108 ust. 3, art. 267 akapity pierwszy i trzeci oraz art. 351 akapit pierwszy TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu.
- 37 Pismem z dnia 1 kwietnia 2021 r. Zjednoczone Królestwo odpowiedziało na to wezwanie do usunięcia uchybienia, kwestionując wszystkie naruszenia zarzucane przez Komisję.
- 38 W dniu 15 lipca 2021 r., uznawszy, że argumenty podniesione w tej odpowiedzi nie są wystarczające, aby zmienić analizę Komisji, instytucja ta przekazała Zjednoczonemu Królestwu uzasadnioną opinię, w której stwierdziła, że ze względu na sporny wyrok Zjednoczone Królestwo naruszyło przepisy wymienione w wezwaniu do usunięcia uchybienia.
- 39 Pismem z dnia 23 sierpnia 2021 r. Zjednoczone Królestwo zwróciło się do Komisji o wydłużenie terminu do udzielenia odpowiedzi na uzasadnioną opinię, na co Komisja wyraziła zgodę. Ostatecznie Zjednoczone Królestwo nie udzieliło jednak odpowiedzi na uzasadnioną opinię.

Rozwój sytuacji po wydaniu uzasadnionej opinii

- 40 Wyrokiem z dnia 25 stycznia 2022 r., Komisja/European Food i in. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), Trybunał uchylił wyrok Sądu ze względu na to, że – jak wynika z pkt 115–136 tego wyroku Trybunału – Sąd naruszył prawo, gdy uznał, że Komisja nie miała kompetencji *ratione temporis* do wydania ostatecznej decyzji na podstawie art. 108 TFUE, ponieważ prawo państwa do pomocy, o której mowa w tej decyzji, zostało przyznane w orzeczeniu arbitrażowym po przystąpieniu Rumunii do Unii. W pkt 137–145 tego wyroku Trybunał dodał, że Sąd naruszył również prawo, gdy orzekł, iż wyrok z dnia 6 marca 2018 r., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158) jest pozbawiony znaczenia w niniejszej sprawie, ponieważ z chwilą tego przystąpienia postępowanie arbitrażowe zostało zastąpione przez system sądowych środków odwoławczych przewidziany w traktatach UE i FUE. Trybunał przekazał sprawę Sądowi do ponownego rozpoznania, aby ten wydał rozstrzygnięcie w przedmiocie podniesionych przed nim zarzutów i argumentów, co do których Trybunał nie zajął stanowiska. Sprawa ta, zarejestrowana pod numerami T-624/15 RENV, T-694/15 RENV i T-704/15 RENV, jest zawisła przed Sądem.
- 41 Postanowieniem z dnia 21 września 2022 r., *Romatsa i in.* (C-333/19, EU:C:2022:749), Trybunał orzekł – w pkt 42 i 43 tego postanowienia – że z wyroków z dnia 6 marca 2018 r., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158) i z dnia 25 stycznia 2022 r., *Komisja/European Food i in.* (C-638/19 P,

EU:C:2022:50) wynika, iż orzeczenie arbitrażowe jest niezgodne z art. 267 i 344 TFUE, w związku z czym nie może ono wywoływać żadnych skutków. W konsekwencji w pkt 44 tego postanowienia Trybunał orzekł, że sąd państwa członkowskiego, przed którym toczy się egzekucja na podstawie tego orzeczenia arbitrażowego, jest zobowiązany do odstąpienia od niej i w związku z tym nie może w żadnym wypadku przystąpić do wykonania tego orzeczenia w celu umożliwienia jego beneficjentom uzyskania wypłaty przyznanego im odszkodowania.

- 42 Postanowieniem z dnia 24 listopada 2022 r., *European Food i in.* (C-333/19 REC, EU:C:2022:936), Trybunał oddalił ponadto wniosek o wycofanie lub sprostowanie postanowienia w tej sprawie i wykreślenie sprawy C-333/19.

Postępowanie przed Trybunałem

- 43 W dniu 29 lipca 2022 r. Komisja wniosła skargę w niniejszej sprawie.
- 44 Ponieważ wniesiona przez nią skarga została prawidłowo doręczona Zjednoczonemu Królestwu, lecz państwo to nie złożyło odpowiedzi na skargę w rozumieniu art. 124 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem przed upływem terminu na udzielenie odpowiedzi, wyznaczonego na dzień 14 października 2022 r., i nieformalnie potwierdziło w sekretariacie Sądu, że nie zamierza uczestniczyć w postępowaniu na tym etapie, Komisja wniosła do Trybunału, zgodnie z art. 152 § 1 regulaminu postępowania, o wydanie wyroku zaocznego.
- 45 W dniu 14 lutego 2023 r. Trybunał zwrócił się do Komisji z pytaniem, czy ze względu na szczególny kontekst niniejszej sprawy jest skłonna zgodzić się na wyznaczenie Zjednoczonemu Królestwu nowego terminu na złożenie odpowiedzi na skargę, przy czym Trybunał wyjaśnił, że zastosuje art. 152 regulaminu postępowania jedynie w przypadku braku reakcji Zjednoczonego Królestwa do dnia, w którym upłynie ten nowy termin.
- 46 Pismem z dnia 3 marca 2023 r. Komisja poinformowała Trybunał, że ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie sprzeciwia się przyznaniu Zjednoczonemu Królestwu nowego terminu na przedstawienie odpowiedzi na skargę, dodając, że takie stanowisko nie powinno w żadnym wypadku stanowić precedensu dla innych spraw.
- 47 Pismem z dnia 8 marca 2023 r. Trybunał poinformował zatem Zjednoczone Królestwo, że jeśli zamierza ono skorzystać z przyznanej w porozumieniu z Komisją możliwości złożenia odpowiedzi na skargę pomimo nieuczynienia tego w pierwotnym terminie, instytucja ta nie zwróci się do Trybunału o wydanie w niniejszej sprawie wyroku zaocznego na podstawie art. 152 regulaminu postępowania. W konsekwencji Trybunał poinformował Zjednoczone Królestwo, że może ono złożyć odpowiedź na skargę w terminie dwóch miesięcy od doręczenia tego pisma, przedłużonym o dziesięciodniowy termin uwzględniający odległość przewidziany w art. 51 tego regulaminu postępowania, zwracając się jednocześnie do Zjednoczonego Królestwa, na wypadek gdyby postanowiło ono nie skorzystać z tej możliwości, o poinformowanie go o tym tak szybko, jak to możliwe, w którym to przypadku pisemny etap postępowania zostanie ponownie zamknięty, a postępowanie zaoczne będzie kontynuowane w normalnym toku.
- 48 Pismem z dnia 20 kwietnia 2023 r. Zjednoczone Królestwo poinformowało Trybunał, że potwierdza, iż nie zamierza składać odpowiedzi na skargę w niniejszej sprawie, pomimo wyznaczenia mu nowego terminu.

- 49 Zadaniem Trybunału jest zatem wydanie wyroku zaocznego na podstawie art. 41 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i art. 152 regulaminu postępowania. Ponieważ dopuszczalność skargi nie budzi żadnych wątpliwości, do Trybunału należy – zgodnie z art. 152 ust. 3 regulaminu postępowania – zbadanie, czy żądania Komisji zdają się zasadne.

W przedmiocie właściwości Trybunału

- 50 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 87 ust. 1 umowy o wystąpieniu Trybunał jest właściwy do rozpoznawania skarg wniesionych do niego przez Komisję na podstawie art. 258 TFUE w ciągu czterech lat po zakończeniu okresu przejściowego, który zgodnie z art. 2 lit. e) tej umowy w związku z jej art. 126 i 185 trwał od dnia 1 lutego do dnia 31 grudnia 2020 r. (zwanego dalej „okresem przejściowym”), jeżeli uzna, że Zjednoczone Królestwo uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy traktatów przed zakończeniem tego okresu przejściowego.
- 51 W konsekwencji, ponieważ źródłem uchybienia zarzucanego Zjednoczonemu Królestwu w skardze jest – jak wskazano w pkt 1 niniejszego wyroku – sporny wyrok wydany w dniu 19 lutego 2020 r., czyli w okresie przejściowym, a skarga została wniesiona przez Komisję w dniu 29 lipca 2022 r., czyli przed upływem czterech lat od zakończenia okresu przejściowego, Trybunał jest właściwy do jej rozpoznania.

Co do istoty

- 52 Na poparcie skargi Komisja podnosi cztery zarzuty, dotyczące naruszenia przez Zjednoczone Królestwo: po pierwsze – art. 4 ust. 3 TUE, po drugie – art. 351 akapit pierwszy TFUE, po trzecie – art. 267 akapity pierwszy i trzeci TFUE oraz po czwarte – art. 108 ust. 3 TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, przy czym każde z owych naruszeń wynika zdaniem tej instytucji ze spornego wyroku.
- 53 W celu zbadania tych zarzutów należy na wstępie zaznaczyć, że zgodnie z art. 127 ust. 6 umowy o wystąpieniu należy uznać, iż choć zarzucane Zjednoczonemu Królestwu uchybienie zaistniało po wystąpieniu tego państwa z Unii, jak wskazano w pkt 51 niniejszego wyroku, lecz przed upływem okresu przejściowego, to na potrzeby zbadania zarzutów podniesionych przez Komisję na poparcie jej skargi państwo to należy traktować jako „państwo członkowskie”, a nie jako państwo trzecie, przy czym w art. 127 ust. 1 uściślono, że w okresie przejściowym prawo Unii ma zastosowanie do Zjednoczonego Królestwa.
- 54 Tymczasem zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału obowiązek poszanowania przez państwa członkowskie postanowień traktatu FUE ciąży na wszystkich ich władzach, w tym – w granicach ich uprawnień – na organach sądowych. Tak więc co do zasady istnienie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego można stwierdzić na podstawie art. 258 TFUE bez względu na to, który organ tego państwa doprowadził, poprzez swe działanie lub zaniechanie, do uchybienia, nawet jeśli chodzi o niezależny organ konstytucyjny [wyrok z dnia 28 stycznia 2020 r., Komisja/Włochy (Dyrektywa w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach), C-122/18, EU:C:2020:41, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 55 Zasadność zarzutów podniesionych przez Komisję należy ocenić w świetle tych rozważań, badając w pierwszej kolejności drugi z tych zarzutów.

W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego naruszenia art. 351 akapit pierwszy TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu

Argumentacja skarżącej

- 56 Komisja zarzuca Zjednoczonemu Królestwu, że naruszyło ono art. 351 akapit pierwszy TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, ponieważ w efekcie błędnej wykładni i błędnego zastosowania sformułowań „praw jednego lub większej liczby państw trzecich” i „postanowienia traktatów nie naruszają” Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) orzekł w spornym wyroku, że prawo Unii nie ma zastosowania do ciążącego na Zjednoczonym Królestwie obowiązku wykonania orzeczenia arbitrażowego na podstawie art. 54 konwencji ICSID.
- 57 Po pierwsze bowiem, obowiązek ten nie wiąże się z żadnym prawem jednego lub większej liczby państw trzecich, ponieważ niniejsza sprawa dotyczy wyłącznie państw członkowskich i ich obywateli. Po drugie, postanowienia traktatów nie naruszają żadnego obowiązku spoczywającego na Zjednoczonym Królestwie na podstawie konwencji ICSID, ponieważ wszystkie istotne postanowienia tej konwencji można interpretować w sposób pozwalający uniknąć kolizji z odpowiednimi przepisami prawa Unii.

Ocena Trybunału

- 58 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 351 akapit pierwszy TFUE postanowienia traktatów nie naruszają praw i obowiązków wynikających z umów międzynarodowych zawartych przed ich przystąpieniem do Unii między jednym lub większą liczbą państw członkowskich z jednej strony a jednym lub większą liczbą państw trzecich z drugiej strony.
- 59 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału art. 351 akapit pierwszy TFUE ma na celu doprecyzować, zgodnie z zasadami prawa międzynarodowego, że stosowanie traktatów Unii nie wpływa na zobowiązania zainteresowanego państwa członkowskiego w zakresie przestrzegania praw państw trzecich wynikających z umowy międzynarodowej wcześniejszej względem jego przystąpienia oraz w zakresie poszanowania obowiązków stanowiących korelat tych praw (zob. w szczególności wyroki: z dnia 14 października 1980 r., *Burgoa*, 812/79, EU:C:1980:231, pkt 8; z dnia 9 lutego 2012 r., *Luksan*, C-277/10, EU:C:2012:65, pkt 61). Postanowienie to ma zakres ogólny, w tym znaczeniu, że stosuje się do każdej umowy międzynarodowej, niezależnie od jej przedmiotu, która może wpływać na traktaty Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 2 sierpnia 1993 r., *Levy*, C-158/91, EU:C:1993:332, pkt 11).
- 60 Artykuł 351 akapit pierwszy TFUE ma zatem na celu ochronę praw państw trzecich (wyrok z dnia 13 lipca 1966 r., *Consten i Grundig/Komisja*, 56/64 i 58/64, EU:C:1966:41, s. 500) poprzez umożliwienie zainteresowanym państwom członkowskim dotrzymania zobowiązań, które ciążą na nich na mocy wcześniejszej umowy międzynarodowej (zob. podobnie wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r., *Air Transport Association of America i in.*, C-366/10, EU:C:2011:864, pkt 61).
- 61 Postanowienie to nie upoważnia natomiast państw członkowskich do dochodzenia praw wynikających z takich umów międzynarodowych w ich stosunkach wewnątrz Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 2 lipca 1996 r., *Komisja/Luksemburg*, C-473/93, EU:C:1996:263, pkt 40; z dnia 7 lipca 2005 r., *Komisja/Austria*, C-147/03, EU:C:2005:427, pkt 58).

- 62 Wynika z tego, że użyte w art. 351 akapit pierwszy TFUE sformułowanie „prawa i obowiązki” odnosi się, w wypadku „praw”, do praw państw trzecich, a w wypadku „obowiązków” – do obowiązków państw członkowskich (wyroki: z dnia 27 lutego 1962 r., Komisja/Włochy, 10/61, EU:C:1962:2, s. 22; z dnia 2 sierpnia 1993 r., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, pkt 12).
- 63 W konsekwencji w celu ustalenia, czy na podstawie tego postanowienia wcześniejsza umowa międzynarodowa może mieć pierwszeństwo przed normą prawa Unii, należy zbadać, czy umowa ta nakłada na dane państwo członkowskie obowiązki, których wykonania nadal może wymagać państwo trzecie będące stroną tej umowy (zob. w szczególności wyroki: z dnia 2 sierpnia 1993 r., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, pkt 13; z dnia 15 września 2011 r., Komisja/Słowacja, C-264/09, EU:C:2011:580, pkt 42).
- 64 O ile zatem na podstawie art. 351 akapit pierwszy TFUE umowa międzynarodowa może mieć pierwszeństwo przed normą prawa Unii, o tyle, aby tak było, konieczne jest spełnienie dwóch warunków, a mianowicie musi to być umowa zawarta przed wejściem w życie traktatów Unii w danym państwie członkowskim i dane państwo trzecie powinno wywodzić z niej prawa, których poszanowania może ono domagać się od tego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 10 marca 1998 r., T. Port, C-364/95 i C-365/95, EU:C:1998:95, pkt 61).
- 65 Państwa członkowskie nie mogą zatem powoływać się na to postanowienie, gdy w danym przypadku nie chodzi o prawa państw trzecich (zob. podobnie wyrok z dnia 22 września 1988 r., Deserbais, 286/86, EU:C:1988:434, pkt 18, a także wyrok z dnia 6 kwietnia 1995 r., RTE i ITP/Komisja, C-241/91 P i C-242/91 P, EU:C:1995:98, pkt 84).
- 66 To w świetle tych zasad należy zbadać zasadność zarzutu drugiego, w ramach którego Komisja utrzymuje, że Zjednoczone Królestwo naruszyło art. 351 akapit pierwszy TFUE ze względu na to, że w spornym wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) błędnie zinterpretował i zastosował to postanowienie.
- 67 W tym względzie należy przypomnieć, że w wyroku tym wspomniany sąd orzekł zasadniczo, iż art. 351 akapit pierwszy TFUE ma zastosowanie do ciężącego na Zjednoczonym Królestwie na mocy konwencji ICSID, a w szczególności jej art. 54, obowiązku wykonania orzeczenia arbitrażowego, w związku z czym niemające w tym wypadku zastosowania prawo Unii, a w szczególności art. 107 i 108 TFUE, które Komisja zastosowała wobec tego orzeczenia w nakazie zawieszenia, w decyzji o wszczęciu postępowania i w ostatecznej decyzji, nie może stać na przeszkodzie wykonaniu tego orzeczenia przez sądy krajowe państw członkowskich.
- 68 Aby ocenić, czy – jak twierdzi Komisja – taka wykładnia i takie zastosowanie art. 351 akapit pierwszy TFUE są błędne, należy w pierwszej kolejności stwierdzić, iż ustalono, że konwencja ICSID, której Unia nie jest stroną i która w związku z tym nie stanowi części prawa Unii, jest traktatem wielostronnym, który Zjednoczone Królestwo zawarło przed jego przystąpieniem do Unii zarówno z państwami członkowskimi, jak i z państwami trzecimi, oraz że w związku z tym ta umowa międzynarodowa może wchodzić w zakres stosowania art. 351 akapit pierwszy TFUE, będącego przepisem prawa Unii, w odniesieniu do której Trybunał ma wyłączną kompetencję do dokonania ostatecznej wykładni (zob. podobnie wyrok z dnia 2 września 2021 r., Republika Mołdawii, C-741/19, EU:C:2021:655, pkt 45).
- 69 Jak wynika z orzecznictwa Trybunału przypomnianego w pkt 59–65 niniejszego wyroku, sam fakt, że państwo członkowskie zawarło wcześniejszą umowę międzynarodową z państwami trzecimi, nie wystarcza jednak do zastosowania tego postanowienia, ponieważ na takie umowy

międzynarodowe można powoływać się w stosunkach między państwami członkowskimi tylko wtedy, gdy te państwa trzecie wywodzą z nich w okolicznościach danej sprawy prawa, których poszanowania przez dane państwo członkowskie mogą się domagać.

- 70 Należy zatem zbadać w drugiej kolejności, czy konwencja ICSID, w odniesieniu do wykonania orzeczenia arbitrażowego, nakłada na Zjednoczone Królestwo obowiązki, którymi państwo to jest związane wobec państw trzecich i na które państwa te mają prawo powoływać się wobec Zjednoczonego Królestwa w rozumieniu art. 351 akapit pierwszy TFUE.
- 71 W tym względzie należy przypomnieć, że w orzeczeniu arbitrażowym sąd arbitrażowy ustanowiony w ramach konwencji ICSID, na podstawie klauzuli arbitrażowej przewidzianej w dwustronnej umowie inwestycyjnej zawartej między Królestwem Szwecji a Rumunią przed jej przystąpieniem do Unii, zasądził od Rumunii odszkodowanie na rzecz inwestorów – obywateli szwedzkich i kontrolowanych przez nich spółek – w celu naprawienia domniemanej szkody poniesionej przez tych ostatnich z powodu uchylecia przez Rumunię, z naruszeniem dwustronnej umowy inwestycyjnej, regionalnego systemu pomocy przed przystąpieniem Rumunii do Unii.
- 72 Tymczasem zgodnie z orzecznictwem Trybunału tego rodzaju umowę dwustronną należy uznawać – od momentu przystąpienia Rumunii do Unii – za traktat dotyczący dwóch państw członkowskich (zob. analogicznie wyrok z dnia 8 września 2009 r., Budějovický Budvar, C-478/07, EU:C:2009:521, pkt 97, 98).
- 73 Wynika z tego, że spór przedłożony w niniejszej sprawie Supreme Court of the United Kingdom (sądowi najwyższemu Zjednoczonego Królestwa) przez inwestorów miał na celu nałożenie na państwo członkowskie, a mianowicie Zjednoczone Królestwo, obowiązku wykonania, na podstawie konwencji ICSID, orzeczenia arbitrażowego w celu zapewnienia przestrzegania przez inne państwo członkowskie – w tym przypadku Rumunię – zobowiązań ciążących na nim na mocy dwustronnej umowy inwestycyjnej wobec tego ostatniego państwa członkowskiego, o którym była mowa, a mianowicie Królestwa Szwecji.
- 74 Spór ten dotyczył zatem mającego spoczywać na Zjednoczonym Królestwie obowiązku zastosowania się do postanowień konwencji ICSID w stosunku do Królestwa Szwecji i jego obywateli, i związanego z nim podnoszonego prawa tych ostatnich do domagania się od Zjednoczonego Królestwa przestrzegania tychże postanowień.
- 75 Natomiast nie wydaje się, aby państwo trzecie było uprawnione do domagania się od Zjednoczonego Królestwa, na podstawie konwencji ICSID, wykonania orzeczenia arbitrażowego. Z powodów przedstawionych przez rzecznika generalnego w pkt 133–137 jego opinii i jak podniosła Komisja w uzasadnieniu badanego zarzutu, ta umowa międzynarodowa, pomimo jej wielostronnego charakteru, ma bowiem na celu uregulowanie stosunków dwustronnych między umawiającymi się stronami w sposób analogiczny do umowy dwustronnej (zob. analogicznie wyrok z dnia 2 września 2021 r., Republika Mołdawii, C-741/19, EU:C:2021:655, pkt 64).
- 76 W tym względzie należy w szczególności zauważyć, że o ile Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) stwierdził w pkt 104–108 spornego wyroku, że istnieje takie prawo, na które mogłyby powoływać się państwa trzecie wobec Zjednoczonego Królestwa, o tyle jednak – jak zauważył rzecznik generalny w pkt 147–149 opinii – ten sąd krajowy ogranicza się zasadniczo do wskazania, że państwa trzecie, które zawarły konwencję ICSID, mogłyby mieć interes w tym, aby państwo członkowskie, takie jak Zjednoczone

Królestwo, wypełniło swoje zobowiązania wobec innego państwa członkowskiego, przystępując, zgodnie z postanowieniami tej konwencji, do wykonania orzeczenia arbitrażowego objętego jej zakresem stosowania. Tymczasem takiego czysto faktycznego interesu nie można utożsamiać z „prawem” w rozumieniu art. 351 akapit pierwszy TFUE, które mogłoby uzasadniać zastosowanie tego postanowienia.

- 77 Należy natomiast stwierdzić, że w spornym wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) nie zbadał zasadniczej kwestii, a mianowicie w jakim zakresie państwo trzecie mogłoby, w szczególności na podstawie art. 64 konwencji ICSID, doprowadzić do powstania odpowiedzialności międzynarodowej Zjednoczonego Królestwa z powodu naruszenia obowiązków ciążących na nim na mocy tej konwencji w ramach egzekucji orzeczenia arbitrażowego wydanego po rozstrzygnięciu sporu między państwami członkowskimi.
- 78 Należy jednak podkreślić, że art. 351 akapit pierwszy TFUE jest normą, która – jeśli przesłanki jej stosowania są spełnione – może pozwolić na odstępstwa od stosowania prawa Unii, w tym prawa pierwotnego [wyrok z dnia 28 października 2022 r., Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradycja i zasada ne bis in idem), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, pkt 119 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 79 Postanowienie to może zatem wywierać istotny wpływ na porządek prawny Unii, ponieważ pozwala – jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 140 i 175 opinii – na odstępstwo od zasady pierwszeństwa prawa Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 28 marca 1995 r., Evans Medical i Macfarlan Smith, C-324/93, EU:C:1995:84, pkt 26–28), która jest jedną z jego zasadniczych cech charakterystycznych (zob. w szczególności wyrok z dnia 2 września 2021 r., Republika Mołdawii, C-741/19, EU:C:2021:655, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 80 W tym kontekście należy zauważyć, że w myśl spornego wyroku wszystkie państwa członkowskie, które zawarły konwencję ICSID przed ich przystąpieniem do Unii, a tak było w przypadku większości z nich, mogłyby, opierając się na art. 351 akapit pierwszy TFUE, być w stanie wyłączyć spory dotyczące prawa Unii z systemu sądowego Unii, powierzając je sądom arbitrażowym ustanowionym w ramach tej konwencji. Z orzecznictwa Trybunału potwierdzonego w wyroku z dnia 6 marca 2018 r., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), wynika jednak, że procedury arbitrażowe ustanowione między państwami członkowskimi zostały zastąpione przez system sądowych środków odwoławczych przewidziany w traktatach UE i FUE (wyrok z dnia 25 stycznia 2022 r., Komisja/European Food i in., C-638/19 P, EU:C:2022:50, pkt 145).
- 81 Artykuł 351 akapit pierwszy TFUE należy zatem, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, interpretować ściśle, tak aby nie pozbawić znaczenia norm ogólnych przewidzianych w traktatach Unii [zob. podobnie wyrok z dnia 28 października 2022 r., Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradycja i zasada ne bis in idem), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, pkt 120].
- 82 W tych okolicznościach Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) był w każdym razie zobowiązany – zanim doszedł do wniosku, że prawo Unii, na mocy art. 351 akapit pierwszy TFUE, nie ma zastosowania do ciążącego na Zjednoczonym Królestwie na podstawie konwencji ICSID obowiązku wykonania orzeczenia arbitrażowego – do szczegółowego zbadania, czy taki obowiązek, mimo że dotyczy on orzeczenia stwierdzającego naruszenie przez państwo członkowskie umowy dwustronnej zawartej z innym państwem członkowskim, obejmuje również prawa, na które państwa trzecie mogłyby się powoływać wobec nich.

- 83 Tymczasem takiego szczegółowego badania, uwzględniającego zasadę, zgodnie z którą wszelkie wyjątki od zasady pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w sposób ścisły, nie przeprowadzono w spornym wyroku, który nie pozwala zatem podać w wątpliwość rozważań wynikających z pkt 73–75 niniejszego wyroku.
- 84 W związku z tym należy uznać – nawet bez potrzeby badania argumentów Komisji dotyczących zakresu zawartego w art. 351 akapit pierwszy TFUE sformułowania „[p]ostanowienia traktatów nie naruszają” – że Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) błędnie zinterpretował i zastosował to postanowienie w spornym wyroku, przypisując mu szeroki zakres w tym znaczeniu, że ma ono zastosowanie do ciążącego na Zjednoczonym Królestwie na mocy konwencji ICSID obowiązku wykonania orzeczenia arbitrażowego, wobec czego prawo Unii, jako nieznajdujące zastosowania, nie mogło stanąć na przeszkodzie wykonaniu tego orzeczenia.
- 85 Nie można jednak zgodzić się na to, aby sąd państwa członkowskiego – a tym bardziej sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, taki jak w niniejszym przypadku Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) – mógł przyjąć błędną wykładnię prawa Unii, której celem i skutkiem jest celowe wykluczenie stosowania całego prawa Unii.
- 86 Taka wykładnia, która – jak wynika już z pkt 78 i 79 niniejszego wyroku – prowadzi do pominięcia zasady pierwszeństwa prawa Unii, będącej jedną z jego zasadniczych cech, może bowiem podważyć spójność, pełną skuteczność i autonomię prawa Unii oraz wreszcie szczególnie charakter prawa ustanowionego w traktatach (zob. podobnie wyrok z dnia 2 września 2021 r., Republika Mołdawii, C-741/19, EU:C:2021:655, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 87 Wynika stąd, że w spornym wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) poważnie naruszył porządek prawny Unii.
- 88 W związku z powyższym zarzut drugi, dotyczący naruszenia art. 351 akapit pierwszy TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, należy uwzględnić.

W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego naruszenia art. 4 ust. 3 TUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu

Argumentacja skarżącej

- 89 W ramach zarzutu pierwszego Komisja podnosi, że Zjednoczone Królestwo naruszyło art. 4 ust. 3 TUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, ponieważ Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) w spornym wyroku wypowiedział się w przedmiocie wykładni art. 351 akapit pierwszy TFUE i stosowania tego postanowienia do wykonania orzeczenia arbitrażowego, podczas gdy kwestia dotycząca tej wykładni została rozstrzygnięta w drodze decyzji Komisji i była zawisła przed sądami Unii.
- 90 W sytuacji gdy sąd krajowy rozpoznaje sprawę, która jest już badana w postępowaniu wyjaśniającym prowadzonym przez Komisję lub w postępowaniu przed sądami Unii, obowiązek lojalnej współpracy wymaga, aby ten sąd krajowy zawiesił postępowanie, chyba że ryzyko kolizji między jego spodziewanym wyrokiem a prawdopodobnym aktem Komisji lub orzeczeniem sądów Unii jest znikome.

- 91 Tymczasem w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym w niniejszym przypadku przez inwestorów w Zjednoczonym Królestwie do Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) wpłynęła skarga wymagająca dokonania wykładni tego samego przepisu prawa Unii w odniesieniu do tego samego środka, w przedmiocie którego Komisja już się wypowiedziała i w przedmiocie którego do sądów Unii zwrócono się już o wydanie rozstrzygnięcia.
- 92 Chociaż Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) przyznał w pierwszej kolejności, że obowiązek lojalnej współpracy ma wciąż zastosowanie, w świetle odwołania wniesionego od wyroku Sądu, do czasu wydania ostatecznego wyroku przez sądy Unii, to jednak w oparciu o błędne przesłanki ostatecznie stwierdził on, że obowiązek ten nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, stwarzając w ten sposób ryzyko powstania konfliktu między jego wyrokiem a orzeczeniami Komisji lub Trybunału w tej samej kwestii.

Ocena Trybunału

- 93 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 4 ust. 3 akapity drugi i trzeci TUE państwa członkowskie z jednej strony podejmują wszelkie środki ogólne lub szczególne właściwe dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z traktatów lub aktów instytucji Unii, a z drugiej strony ułatwiają wypełnianie przez Unię jej zadań i powstrzymują się od podejmowania wszelkich środków, które mogłyby zagrażać urzeczywistnieniu celów Unii.
- 94 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału z zasady lojalnej współpracy ustanowionej w tym postanowieniu wynika, że państwa członkowskie, a w szczególności sądy krajowe, są zobowiązane do zastosowania wszelkich właściwych środków w celu zagwarantowania stosowania i skuteczności prawa Unii [zob. w szczególności wyrok z dnia 8 marca 2022 r., Komisja/Zjednoczone Królestwo (Zwalczanie nadużyć finansowych w postaci zaniżania wartości), C-213/19, EU:C:2022:167, pkt 584].
- 95 W szczególności stosowanie reguł Unii w dziedzinie pomocy państwa, przewidzianych w art. 107 i 108 TFUE, oparte jest na obowiązku lojalnej współpracy między z jednej strony sądami krajowymi oraz z drugiej strony Komisją i sądami Unii, w ramach której każdy z tych organów wykonuje funkcje w granicach powierzonych mu przez traktat (wyrok z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, EU:C:2020:152, pkt 89).
- 96 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa wynika, że sądy krajowe mogą rozpatrywać spory z zakresu pomocy państwa, w ramach których będą zobowiązane do dokonania wykładni i do stosowania pojęcia pomocy, o którym mowa w art. 107 ust. 1 TFUE, w szczególności w celu ustalenia, czy środek państwowy wprowadzono z naruszeniem art. 108 ust. 3 TFUE. Natomiast sądy krajowe nie są właściwe, by orzekać w przedmiocie zgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym. Ocena zgodności środków pomocy lub systemu pomocy z rynkiem wewnętrznym należy bowiem do wyłącznych kompetencji Komisji działającej pod kontrolą sądu Unii (wyrok z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, EU:C:2020:152, pkt 90 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 97 W ramach niezbędnej współpracy, na której opiera się stosowanie tych przepisów sądy krajowe powinny zastosować wszelkie właściwe środki ogólne lub szczególne w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z prawa Unii i powstrzymać się od wszelkich działań mogących zagrozić realizacji celów traktatu, jak wynika z art. 4 ust. 3 TUE (wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., DOBELES HES, C-702/20 i C-17/21, EU:C:2023:1, pkt 77). W szczególności

sądy te mają powstrzymać się od wydawania rozstrzygnięć sprzecznych z decyzją Komisji, nawet jeśli ma ona charakter tymczasowy (wyrok z dnia 21 listopada 2013 r., *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, pkt 41).

- 98 W konsekwencji w przypadku gdy rozstrzygnięcie sporu zawisłego przed sądem krajowym zależy od ważności decyzji Komisji, z obowiązku lojalnej współpracy wynika, że celem uniknięcia wydania rozstrzygnięcia sprzecznego z tą decyzją sąd krajowy winien zawiesić postępowanie do czasu, gdy sądy Unii wydadzą prawomocne orzeczenia w przedmiocie skargi o stwierdzenie nieważności decyzji, chyba że w okolicznościach danej sprawy sąd uzna za uzasadnione wystąpienie do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym odnośnie do ważności decyzji Komisji (wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., *Georgsmarienhütte i in.*, C-135/16, EU:C:2018:582, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 99 W tym kontekście należy również podkreślić, że akty instytucji Unii korzystają zasadniczo z domniemania zgodności z prawem do czasu stwierdzenia ich nieważności lub uchylecia [zob. w szczególności wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., *Komisja/Polska, Węgry i Republika Czeska* (Tymczasowy mechanizm relokacji osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej), C-715/17, C-718/17 i C-719/17, EU:C:2020:257, pkt 139].
- 100 W niniejszej sprawie należy przypomnieć, że w ostatecznej decyzji wydanej w ramach postępowania przewidzianego w art. 108 ust. 2 TFUE w następstwie nakazu zawieszenia i decyzji o wszczęciu postępowania Komisja uznała, że wypłata odszkodowania przyznanego w orzeczeniu arbitrażowym stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, która jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym.
- 101 W tym celu Komisja, zarówno w motywach 51–54 decyzji o wszczęciu postępowania, jak i w motywach 126–129 ostatecznej decyzji, uznała, jak wynika z pkt 21 niniejszego wyroku, że art. 351 akapit pierwszy TFUE nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu art. 107 i 108 TFUE do wykonania orzeczenia arbitrażowego. W szczególności Komisja uznała w tym względzie, że stosowanie postanowień traktatu FUE w dziedzinie pomocy państwa do odszkodowania przyznanego w tym orzeczeniu nie może mieć wpływu na prawa i obowiązki przewidziane w art. 351 akapit pierwszy TFUE, ponieważ, po pierwsze, dwustronna umowa inwestycyjna jest traktatem zawartym między dwoma państwami członkowskimi, a po drugie, żadne państwo trzecie, które podpisało i ratyfikowało konwencję ICSID, nie jest stroną dwustronnej umowy inwestycyjnej, której dotyczy postępowanie.
- 102 Na poparcie skargi o stwierdzenie nieważności ostatecznej decyzji, wniesionej do Sądu na podstawie art. 263 TFUE, inwestorzy w ramach swych pierwszych zarzutów w sprawach T-624/15 i T-694/15 oraz w zarzucie trzecim w sprawie T-704/15 podnoszą, że to rozumowanie Komisji jest błędne. W wyroku Sądu stwierdzono jednak nieważność tej decyzji z innego powodu, a mianowicie ze względu na to, że Komisja nie była właściwa *ratione temporis* na podstawie art. 108 TFUE, bez orzekania w przedmiocie tych zarzutów.
- 103 To właśnie w tym kontekście inwestorzy wystąpili do Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) z wnioskiem o wykonanie w Zjednoczonym Królestwie orzeczenia arbitrażowego wobec Rumunii, a tym samym o wypłatę odszkodowania przyznanego w tym orzeczeniu, podnosząc na poparcie tego żądania, że ani postępowania toczące się przed instytucjami Unii na podstawie art. 107 i 108 TFUE, ani art. 351 akapit pierwszy TFUE nie stanowią przeszkody dla takiego wykonania.

- 104 Wynika z tego, że – jak zauważył rzecznik generalny w pkt 79 opinii – postępowania zawisłe przed instytucjami Unii i Supreme Court of the United Kingdom (sądem najwyższym Zjednoczonego Królestwa) dotyczyły tej samej kwestii, czyli w istocie wykonania orzeczenia arbitrażowego w Unii, odnosiły się do wykładni tych samych przepisów, w szczególności art. 107 i 108 TFUE oraz art. 351 akapit pierwszy TFUE oraz dotyczyły ważności lub skuteczności decyzji wydanych przez Komisję na podstawie art. 107 i 108 TFUE w celu uniemożliwienia takiego wykonania.
- 105 Otóż w pkt 51 spornego wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) sam wskazał, że wyrok Sądu „nie ma wpływu na toczące się przed Komisją postępowanie wyjaśniające w sprawie pomocy państwa”, w związku z czym „decyzja o wszczęciu postępowania nadal wywiera skutki” i że „nie ma pewności”, czy wyrok Sądu wyklucza możliwość, aby Komisja „zmodyfikowała postępowanie wyjaśniające w niniejszej sprawie w celu uniknięcia błędów, które doprowadziły do stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji”.
- 106 W tych okolicznościach Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) podkreślił w pkt 56 spornego wyroku, że – jak już wskazano w pkt 32 niniejszego wyroku – jest on „zaniepokojony ryzykiem wydania sprzecznych decyzji mających ten sam przedmiot między tymi samymi stronami”, ponieważ „nie może on stwierdzić, że ryzyko konfliktu jest znikome” a gdyby ryzyko to miało się urzeczywistnić, skutkowałoby to „znacznym utrudnieniem stosowania prawa Unii”, wobec czego „istnienie zawisłego przed Trybunałem odwołania, które ma realne szanse na uwzględnienie, jest samo w sobie wystarczające do uruchomienia obowiązku lojalnej współpracy”.
- 107 Okazuje się zatem, że Suprême Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) był w pełni świadomy faktu, że gdyby miał on zezwolić na wykonanie orzeczenia arbitrażowego w Zjednoczonym Królestwie, taka decyzja skutkowałaby udaremieniem zarówno postępowania administracyjnego wszczętego przed Komisją na podstawie art. 107 i 108 TFUE, jak i postępowania sądowego wszczętego przed sądami Unii na podstawie art. 263 TFUE.
- 108 Co prawda w chwili wydania spornego wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) nieważność ostatecznej decyzji była już stwierdzona wyrokiem Sądu.
- 109 Jednakże takie stwierdzenie nieważności nie ma żadnego wpływu na obowiązek lojalnej współpracy spoczywający na Supreme Court of the United Kingdom (sądzie najwyższym Zjednoczonego Królestwa) na podstawie art. 4 ust. 3 TUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu.
- 110 Po pierwsze, jak słusznie podnosi Komisja, stwierdzenie nieważności ostatecznej decyzji nie skutkowało podważeniem ani nakazu zawieszenia, ani decyzji o wszczęciu postępowania. Zgodnie bowiem z orzecznictwem Trybunału stwierdzenie nieważności aktu Unii nie musi wywierać wpływu na ważność aktów przygotowawczych, jako że postępowanie mające na celu zastąpienie aktu, którego nieważność stwierdzono, może co do zasady zostać podjęte na nowo dokładnie od momentu, w którym wystąpiła niezgodność z prawem (wyrok z dnia 21 września 2017 r., Riva Fire/Komisja, C-89/15 P, EU:C:2017:713, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 111 Tymczasem w niniejszej sprawie, chociaż w wyroku Sądu stwierdzono wprowadzie nieważność ostatecznej decyzji ze względu na to, że Komisja nie była właściwa *ratione temporis* na podstawie art. 108 TFUE, to jednak nastąpiło to dopiero po stwierdzeniu w pkt 108 tego wyroku – jak wskazano już w pkt 25 niniejszego wyroku – że w odniesieniu do kwot odszkodowania

podlegającego wyegzekwowaniu Komisja nie dokonała rozróżnienia między kwotami przypadającymi na okres poprzedzający przystąpienie Rumunii do Unii a kwotami przypadającymi na okres po tym przystąpieniu.

- 112 Wynika z tego, że wyrok Sądu nie uniemożliwił Komisji – jak Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) sam stwierdził w pkt 51 spornego wyroku, o czym wspomniano w pkt 105 niniejszego wyroku – wznowienia formalnego postępowania wyjaśniającego, o którym mowa w art. 108 ust. 2 TFUE, w ograniczonym zakresie odszkodowania dotyczącego okresu następującego po owym przystąpieniu.
- 113 Z tego punktu widzenia decyzja o wszczęciu postępowania, która wyklucza znaczenie art. 351 akapit pierwszy TFUE, nadal wywiera skutki, co również przyznał Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) we wspomnianym pkt 51.
- 114 Po drugie, ponieważ przed wydaniem spornego wyroku Komisja wniosła odwołanie od wyroku Sądu i choć zgodnie z art. 278 TFUE odwołanie nie ma skutku zawieszającego, w chwili gdy Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) wydawał sporny wyrok, sąd Unii nie wydał jeszcze ostatecznego orzeczenia w przedmiocie ważności ostatecznej decyzji.
- 115 Nie można było bowiem wykluczyć, że Trybunał uchyli wyrok Sądu i przekaze sprawę Sądowi w celu zbadania pozostałych zarzutów nieważności ostatecznej decyzji, w tym zarzutów dotyczących naruszenia art. 351 akapit pierwszy TFUE. Taka sytuacja zaistniała zresztą po wydaniu wyroku z dnia 25 stycznia 2022 r., Komisja/European Food i in. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), który zapadł po wydaniu spornego wyroku i uzasadnionej opinii.
- 116 Z powyższego wynika zatem, że w dniu, w którym Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) wydał sporny wyrok, kwestia wpływu art. 351 akapit pierwszy TFUE na zastosowanie prawa Unii, a w szczególności art. 107 i 108 TFUE, do wykonania orzeczenia arbitrażowego była przedmiotem wstępnego badania przez Komisję w decyzji o wszczęciu postępowania, w ramach którego – jak wskazano w pkt 101 niniejszego wyroku – wykluczyła ona zastosowanie art. 351 akapit pierwszy TFUE, przy czym kwestia ta mogła jeszcze zostać oceniona przez sąd Unii w ramach postępowania sądowego na podstawie art. 263 TFUE, mającego na celu stwierdzenie nieważności ostatecznej decyzji.
- 117 W tym stanie rzeczy należy stwierdzić, że w chwili, gdy Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) wydawał sporny wyrok, istniało ryzyko zapadnięcia sprzecznych orzeczeń, które zresztą zmaterializowało się, ponieważ w wyroku tym stwierdzono, że zastosowanie ma art. 351 akapit pierwszy TFUE i że istnieje obowiązek przystąpienia, na podstawie konwencji ICSID, do wykonania orzeczenia arbitrażowego, podczas gdy w decyzji o wszczęciu postępowania sformułowano wniosek przeciwny, tak jak w wypadku ostatecznej decyzji, której zgodność z prawem została zakwestionowana w postępowaniu odwoławczym przed datą wydania tego wyroku.
- 118 Wniosku tego nie pozwala podważyć żaden ze wskazanych w pkt 35 niniejszego wyroku argumentów przedstawionych przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) w celu odstąpienia od stosowania w niniejszej sprawie obowiązku lojalnej współpracy.

- 119 Po pierwsze, co się tyczy powodu, dla którego do celów stosowania art. 351 akapit pierwszy TFUE kwestie dotyczące istnienia i zakresu zobowiązań wynikających z wcześniejszych umów międzynarodowych, których Unia nie jest stroną, nie są zastrzeżone dla sądów Unii, a nawet nie wchodzi w zakres ich właściwości, należy przede wszystkim wyjaśnić, że obowiązek lojalnej współpracy ciążyący na sądach krajowych na podstawie art. 4 ust. 3 TUE nie opiera się wcale na założeniu, że niektóre kwestie należą do wyłącznej właściwości sądów Unii lub sądów krajowych, lecz przeciwnie, na założeniu, że ta sama kwestia może wchodzić jednocześnie w zakres właściwości każdego z nich, w związku z czym istnieje ryzyko wydania sprzecznych orzeczeń.
- 120 Tymczasem pytanie przedłożone w niniejszej sprawie zarówno Supreme Court of the United Kingdom (sądowi najwyższemu Zjednoczonego Królestwa), jak też Komisji oraz sądom Unii, dotyczyło zakresu art. 351 akapit pierwszy TFUE, który jest przepisem prawa Unii, którego ostateczna wykładnia należy, jak już wskazano w pkt 68 niniejszego wyroku, do wyłącznej właściwości Trybunału, a wyrok wydany przezeń na podstawie art. 267 TFUE wiąże sądy krajowe przy rozstrzyganiu zawisłego przed nimi sporu (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 5 lipca 2016 r., Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, pkt 33).
- 121 W szczególności należy podkreślić w tym względzie, że art. 351 akapit pierwszy TFUE nie zawiera żadnego odesłania do prawa państw członkowskich ani do prawa międzynarodowego, wobec czego wyrażenia zawarte w tym postanowieniu należy uznać za autonomiczne pojęcia prawa Unii, które należy interpretować w sposób jednolity na jej terytorium [zob. podobnie wyrok z dnia 22 czerwca 2021 r., Wenezuela/Rada (Wpływ na sytuację państwa trzeciego), C-872/19 P, EU:C:2021:507, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 122 Wynika z tego, że sądy Unii są właściwe do ustalenia, czy wcześniejsza umowa międzynarodowa zawarta przez państwa członkowskie z państwami trzecimi, taka jak konwencja ICSID, nakłada na dane państwo członkowskie, w niniejszym przypadku na Zjednoczone Królestwo, obowiązki, których poszanowania państwo trzecie ma prawo domagać się, oraz czy traktaty Unii nie naruszają tych praw i obowiązków w rozumieniu art. 351 akapit pierwszy TFUE.
- 123 Jest tak – co przyznał Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) w pkt 99 spornego wyroku – w ramach skargi o stwierdzenie nieważności na podstawie art. 263 TFUE lub skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 258 TFUE. Aby bowiem orzec w przedmiocie zasadności argumentu dotyczącego naruszenia art. 351 akapit pierwszy TFUE przez instytucję Unii bądź przez państwo członkowskie w odniesieniu do wcześniejszej umowy międzynarodowej, sąd Unii musi bowiem zbadać zakres tej umowy w celu rozstrzygnięcia zawisłej przed nim skargi, gdyż w przeciwnym wypadku doszłoby do naruszenia zasady skutecznej ochrony sądowej (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 kwietnia 1995 r., RTE i ITP/Komisja, C-241/91 P i C-242/91 P, EU:C:1995:98, pkt 84; z dnia 15 września 2011 r., Komisja/Słowacja, C-264/09, EU:C:2011:580, pkt 40, 42).
- 124 Wbrew temu, co sugeruje Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) w tymże pkt 99 spornego wyroku, to samo dotyczy sytuacji, gdy do Trybunału zwrócono się z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE.
- 125 Prawdą jest, że w takich ramach Trybunał orzekł, iż to do sądu krajowego należy zbadanie, jakie obowiązki ciążą na danym państwie członkowskim na mocy wcześniejszej umowy międzynarodowej, oraz wyznaczenie granic tych obowiązków w sposób pozwalający określić,

w jakim zakresie stoją one na przeszkodzie stosowaniu prawa Unii (zob. w szczególności wyroki: z dnia 2 sierpnia 1993 r., *Levy*, C-158/91, EU:C:1993:332, pkt 21; z dnia 14 stycznia 1997 r., *Centro-Com*, C-124/95, EU:C:1997:8, pkt 58).

- 126 Jednakże z orzecznictwa tego, które odzwierciedla zasadniczo różne role Trybunału i sądów krajowych w ramach procedury odesłania prejudycjalnego, nie można rozumieć w ten sposób, że Trybunał jest z tego względu całkowicie pozbawiony kompetencji do zbadania, na podstawie art. 267 TFUE, zakresu postanowień konwencji międzynarodowej, takiej jak konwencja ICSID, w celu ustalenia, czy może ona wchodzić w zakres art. 351 akapit pierwszy TFUE.
- 127 Jest tak, tym bardziej gdy – jak w okolicznościach niniejszej sprawy – zastosowanie tego ostatniego postanowienia do takiej umowy międzynarodowej może mieć rozstrzygający wpływ na wynik równoległej skargi bezpośredniej wniesionej do sądów Unii na podstawie art. 263 TFUE, mającej na celu stwierdzenie nieważności decyzji Komisji, takiej jak ostateczna decyzja, w której, podobnie jak w decyzji o wszczęciu postępowania, stwierdzono, że art. 351 akapit pierwszy TFUE nie ma zastosowania do ciężącego na Zjednoczonym Królestwie obowiązku wykonania orzeczenia arbitrażowego na podstawie konwencji ICSID.
- 128 Skoro bowiem w ramach skargi o stwierdzenie nieważności sąd Unii ma wypowiedzieć się w przedmiocie ważności aktu prawa Unii, to zgodne z podziałem ról między sądami krajowymi a sądem Unii jest to, że jedynie Trybunał jest właściwy do dokonania wykładni właściwej wcześniejszej umowy międzynarodowej w celu ustalenia, czy art. 351 akapit pierwszy TFUE stoi na przeszkodzie stosowaniu prawa Unii w owym akcie, ponieważ zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał jest wyłącznie właściwy do stwierdzenia nieważności aktu Unii [wyrok z dnia 22 lutego 2022 r., *RS (Skutki wyroków sądu konstytucyjnego)*, C-430/21, EU:C:2022:99, pkt 71 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 129 Po drugie, co się tyczy powodu, dla którego kwestie podniesione w niniejszej sprawie przed sądami krajowymi i sądami Unii nie są zgodne w odniesieniu do rozpatrywanych postanowień konwencji ICSID i zainteresowanych państw członkowskich, należy stwierdzić, że zarówno postępowanie prowadzone przez Komisję na podstawie art. 107 i 108 TFUE i postępowanie wszczęte przed sądami Unii z jednej strony, jak i postępowanie toczące się przed sądami Zjednoczonego Królestwa z drugiej strony dotyczyły wykonania przez państwo członkowskie na podstawie tej umowy orzeczenia arbitrażowego wydanego w stosunku do innego państwa członkowskiego i że podniesiono w nich tę samą kwestię, a mianowicie w jakim zakresie art. 351 akapit pierwszy TFUE mógł w takim kontekście wyłączyć stosowanie prawa Unii, ponieważ wszystkie te państwa członkowskie zawarły wspomnianą konwencję przed ich przystąpieniem do Unii.
- 130 W tym względzie bez znaczenia jest to, że przed sądami krajowymi i instytucjami Unii powołano się na różne postanowienia konwencji ICSID, a mianowicie art. 53 czy art. 54 tej konwencji lub że w grę wchodzi inne państwo członkowskie, a mianowicie Zjednoczone Królestwo, ewentualnie Rumunia, będące umawiającymi się państwami konwencji ICSID, ponieważ postępowania te mogły prowadzić do wydania sprzecznych orzeczeń.
- 131 W każdym razie w spornym wyroku błędnie zasugerowano, że art. 54 konwencji ICSID nie jest przedmiotem sporu przed sądami Unii. Z motywów 31 i 32 ostatecznej decyzji wynika bowiem, że inwestorzy wnieśli o wykonanie orzeczenia arbitrażowego w Rumunii na podstawie tego artykułu, w związku z czym przed Sądem powołano się nie tylko na art. 53 tej konwencji, ale również na jej art. 54, co zresztą sam Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) wskazał w pkt 113 spornego wyroku.

- 132 Po trzecie, jeśli chodzi o powód, dla którego prawdopodobieństwo, że sąd Unii orzeknie w przedmiocie stosowania art. 351 akapit pierwszy TFUE do wynikających z konwencji ICSID zobowiązań zaciągniętych przed przystąpieniem, w odniesieniu do orzeczenia arbitrażowego, jest bardzo niewielkie, wystarczy zauważyć, że w przypadku uwzględnienia odwołania wniesionego przez Komisję od wyroku Sądu Trybunał mógł, na podstawie art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości, albo samodzielnie wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, albo skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd, co w obu przypadkach oznacza, że sądy Unii muszą zbadać podniesione w pierwszej instancji zarzuty dotyczące naruszenia art. 351 akapit pierwszy TFUE. W niniejszym przypadku, ponieważ Trybunał uchylił wyrok Sądu i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania, zarzuty te są zawisłe przed Sądem.
- 133 Natomiast w przypadku oddalenia tego odwołania Komisja byłaby zobowiązana wznowić postępowanie dotyczące zastosowania art. 107 i 108 TFUE do wypłaty odszkodowania ustalonego w orzeczeniu arbitrażowym i w tym kontekście ponownie ocenić kwestię wpływu art. 351 akapit pierwszy TFUE, a tym samym konwencji ICSID, na to postępowanie, bez uszczerbku dla późniejszego wniesienia skargi do sądu Unii na podstawie art. 263 TFUE.
- 134 Wynika stąd, że niezależnie od wyniku odwołania wniesionego przez Komisję od wyroku Sądu, w dniu, w którym Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) wydał sporny wyrok, nie można było uznać, że prawdopodobieństwo, iż sąd Unii zbada kwestię zastosowania art. 351 akapit pierwszy TFUE do wykonania orzeczenia arbitrażowego na podstawie konwencji ICSID, było niewielkie.
- 135 W związku z powyższym zarzut pierwszy, dotyczący naruszenia art. 4 ust. 3 TUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, należy uwzględnić.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego naruszenia art. 267 akapity pierwszy i trzeci TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu

Argumentacja skarżącej

- 136 Komisja zarzuca Zjednoczonemu Królestwu naruszenie art. 267 akapity pierwszy i trzeci TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu ze względu na to, że Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) wydał sporny wyrok bez uprzedniego wystąpienia do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym, po pierwsze, ważności nakazu zawieszenia i decyzji o wszczęciu postępowania, a po drugie, wykładni art. 351 akapit pierwszy TFUE, który nie stanowi ani *acte clair* ani *acte éclairé*.
- 137 Co się tyczy w pierwszej kolejności braku odesłania prejudycjalnego dotyczącego oceny ważności, Komisja podnosi, że wydanie spornego wyroku sprawiło, że zarówno nakaz zawieszenia, jak i decyzja o wszczęciu postępowania, stały się bezskuteczne. Odmawiając wykonania tych decyzji, które na podstawie art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE wymagały zawieszenia wypłaty przedmiotowej pomocy, Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) postąpił bowiem tak, jakby decyzje te były nieważne. Tymczasem jedynie Trybunał jest właściwy do stwierdzania nieważności aktów prawa Unii.
- 138 Co się tyczy w drugiej kolejności braku odesłania prejudycjalnego dotyczącego wykładni, Komisja twierdzi, że do Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) zwrócono się, jako do sądu krajowego ostatniej instancji, z dwoma pytaniami, które

powinny były skłonić ten sąd do uznania, że jest on zobowiązany zwrócić się do Trybunału, a mianowicie, po pierwsze, z pytaniem o wykładnię art. 351 akapit pierwszy TFUE w świetle obowiązków przewidzianych w umowach wielostronnych, których stronami są zarówno państwa członkowskie, jak i państwa trzecie, a po drugie, z pytaniem o właściwość sądów krajowych i sądów Unii do dokonywania wykładni tego postanowienia.

Ocena Trybunału

- 139 Na wstępie należy stwierdzić, że zgodnie z art. 86 umowy o wystąpieniu Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej pozostaje właściwy do wydawania orzeczeń w trybie prejudycjalnym na wnioski sądów Zjednoczonego Królestwa złożone przed zakończeniem okresu przejściowego. Tymczasem, jak wskazano już w pkt 51 niniejszego wyroku, sporny wyrok został wydany w tym okresie.
- 140 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 267 akapit trzeci TFUE, w przypadku gdy pytanie dotyczące wykładni jest podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, jak ma to miejsce w przypadku Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa), sąd ten jest zobowiązany wnieść sprawę do Trybunału.
- 141 Jednakże moc wykładni dokonanej przez Trybunał na podstawie art. 267 TFUE może pozbawić obowiązek przewidziany w akapicie trzecim tego postanowienia jego celowości i tym samym treści, w szczególności w sytuacji gdy podniesione pytanie jest rzeczywiście identyczne z pytaniem, które stanowiło już przedmiot orzeczenia wydanego w trybie prejudycjalnym w podobnym przypadku lub, a fortiori, w tym samym postępowaniu krajowym, albo też w sytuacji gdy utrwalone orzecznictwo Trybunału rozstrzyga sporną kwestię prawną – niezależnie od rodzaju postępowań, które dały początek temu orzecznictwu – nawet jeśli sporne pytania nie są całkowicie identyczne (wyrok z dnia 6 października 2021 r., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, pkt 36).
- 142 Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału sąd krajowy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, może powstrzymać się od skierowania do Trybunału pytania dotyczącego wykładni prawa Unii i rozstrzygnąć je na własną odpowiedzialność, jeżeli prawidłowa wykładnia prawa Unii jest na tyle oczywista, że nie pozostawia miejsca na jakiegokolwiek racjonalne wątpliwości. Zanim sąd krajowy orzekający w ostatniej instancji stwierdzi brak racjonalnych wątpliwości co do prawidłowej wykładni prawa Unii, musi on być przekonany, że taka sama oczywistość zachodziłaby również w opinii orzekających w ostatniej instancji innych sądów państw członkowskich i Trybunału, i to przy uwzględnieniu cech charakterystycznych prawa Unii, szczególnych trudności, jakie sprawia jego wykładnia, oraz ryzyka rozbieżności w orzecznictwie wewnątrz Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2021 r., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, pkt 39–41).
- 143 W szczególności Trybunał podkreślił w tym względzie, że w sytuacji gdy sąd krajowy orzekający w ostatniej instancji ma świadomość istnienia rozbieżnych linii orzeczniczych – w ramach sądów państwa członkowskiego lub między sądami różnych państw członkowskich – dotyczących wykładni przepisu prawa Unii mającego zastosowanie do danego sporu, sąd ten, dokonując oceny dotyczącej ewentualnego braku racjonalnych wątpliwości co do prawidłowej wykładni rozpatrywanego przepisu prawa Unii, powinien zachować szczególną uwagę oraz uwzględnić

w szczególności cel, do którego zmierza postępowanie prejudycjalne, jakim jest zapewnienie jednolitej wykładni prawa Unii (wyrok z dnia 6 października 2021 r., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, pkt 49).

- 144 Tymczasem w niniejszej sprawie należy stwierdzić w pierwszej kolejności, że kwestia, czy wykonanie przez państwo członkowskie orzeczenia arbitrażowego wydanego w stosunku do innego państwa członkowskiego na podstawie postanowień konwencji ICSID, która została zawarta przez większość państw członkowskich będących jej stronami przed ich przystąpieniem do Unii i która stanowi dla nich zatem wcześniejszą umowę międzynarodową w rozumieniu art. 351 akapit pierwszy TFUE oznacza, że na tych państwach członkowskich spoczywają „obowiązki” wobec państw trzecich, które zawarły tę konwencję, w związku z czym owe państwa trzecie wywodzą z niej skorelowane z tymi obowiązkami „prawa”, które postanowienia traktatów „naruszają” w rozumieniu wskazanego postanowienia TFUE – jest kwestią nową w orzecznictwie Trybunału.
- 145 O ile bowiem, jak wynika z pkt 58–65 niniejszego wyroku, Trybunał miał już okazję doprecyzować zakres art. 351 akapit pierwszy TFUE, o tyle jednak kwestia, czy w ramach systemu ustanowionego przez konwencję ICSID wykonanie orzeczenia arbitrażowego przez umawiające się państwo może być dochodzone nie tylko przez umawiające się państwa bezpośrednio zaangażowane w dany spór, ale także przez wszystkie inne państwa będące stronami rzeczony konwencji, jest kwestią o pewnej złożoności, która nie została jeszcze poruszona przez Trybunał, gdy Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) wydawał sporny wyrok.
- 146 Ponadto należy zauważyć, że zakres wyrażenia „[p]ostanowienia traktatów [...] naruszają” zawartego w art. 351 akapit pierwszy TFUE nie został jeszcze sprecyzowany przez Trybunał.
- 147 Tymczasem, jak wskazano w pkt 78 i 79 niniejszego wyroku, art. 351 akapit pierwszy TFUE w zakresie, w jakim pozwala on państwom członkowskim na odstąpienie od stosowania prawa Unii, a tym samym na odstąpienie od zasady pierwszeństwa tego prawa, która jest jedną z zasadniczych cech prawa Unii, może wywierać istotny wpływ na porządek prawny Unii i naruszać skuteczność prawa Unii.
- 148 W drugiej kolejności należy przypomnieć, że – jak wynika z pkt 21 i 101 niniejszego wyroku – w decyzji o wszczęciu postępowania i w ostatecznej decyzji Komisja przyjęła wykładnię art. 351 akapit pierwszy TFUE, która stoi w sprzeczności z wykładnią przyjętą przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) w spornym wyroku.
- 149 Przyjęta przez Komisję wykładnia została zresztą zakwestionowana przez inwestorów w uzasadnieniu wniesionej przez nich do Sądu skargi o stwierdzenie nieważności ostatecznej decyzji, jednak w wyroku Sądu stwierdzono nieważność tej decyzji nie ze względu na to, że art. 351 akapit pierwszy TFUE wyłącza stosowanie prawa Unii, lecz ze względu na to, że decyzja ta narusza art. 108 TFUE. Biorąc pod uwagę wniesione do Trybunału odwołanie od tego wyroku, kwestia wpływu art. 351 akapit pierwszy TFUE na wykonanie orzeczenia arbitrażowego pozostaje zatem zawisła przed sądami Unii.
- 150 W trzeciej kolejności należy zauważyć, że – jak wskazał Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) w pkt 29, 32, 91 i 94 spornego wyroku – zarówno High Court of England and Wales [wysoki trybunał (Anglia i Walia), Zjednoczone Królestwo], jak i Court of Appeal (sąd apelacyjny), do których wcześniej zwrócili się inwestorzy, odmówiły

w niniejszej sprawie wypowiedzenia się w kwestii stosowania art. 351 akapit pierwszy TFUE ze względu na to, że kwestia ta jest zawisła przed sądami Unii, a zatem istnieje ryzyko wydania sprzecznych orzeczeń.

- 151 W czwartej kolejności należy zauważyć, że Nacka tingsrätt (sąd pierwszej instancji w Nacka, Szwecja) – w wyroku z dnia 23 stycznia 2019 r., na który Komisja powołała się w uwagach na piśmie w postępowaniu przed Supreme Court of the United Kingdom (sądem najwyższym Zjednoczonego Królestwa) – orzekł, że art. 351 akapit pierwszy TFUE nie ma zastosowania do wykonania orzeczenia arbitrażowego, a zatem odmówił wykonania tego orzeczenia w Szwecji ze względu na to, że skoro nie mógłby on, bez naruszenia art. 108 ust. 3 TFUE i art. 4 ust. 3 TUE, wykonać orzeczenia sądu krajowego przyznającego odszkodowanie inwestorom, to nie mógł on również wykonać orzeczenia arbitrażowego przyznającego tym ostatnim owo odszkodowanie.
- 152 Ponadto, jak wynika z postanowienia z dnia 21 września 2022 r., Romatsa i in. (C-333/19, EU:C:2022:749), kwestia wykonania orzeczenia arbitrażowego była zawisła przed sądami belgijskimi w chwili wydania wyroku przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa), co Komisja podkreśliła również w uwagach na piśmie przedłożonych temu ostatniemu sądowi.
- 153 Z powyższego wynika zatem, że w niniejszej sprawie istniały wystarczające elementy mogące wzbudzić wątpliwości co do wykładni art. 351 akapit pierwszy TFUE, które to elementy, biorąc pod uwagę wpływ tego postanowienia na jedną z zasadniczych cech prawa Unii i ryzyko wydania sprzecznych orzeczeń w Unii, powinny być skłonić Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) do uznania, że wykładnia rzeczonoego postanowienia nie jest na tyle oczywista, by nie pozostawiać miejsca na jakiegokolwiek racjonalne wątpliwości.
- 154 W tych okolicznościach, bez potrzeby orzekania w przedmiocie zasadności pozostałych argumentów podniesionych przez Komisję na poparcie badanego zarzutu, należy stwierdzić, że Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa), jako sąd krajowy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, powinien był zwrócić się do Trybunału na podstawie art. 267 TFUE z pytaniem o wykładnię art. 351 akapit pierwszy TFUE w celu uniknięcia ryzyka błędnej wykładni prawa Unii, którą – jak wynika z pkt 71–84 niniejszego wyroku – rzeczywiście przedstawił w spornym wyroku [zob. analogicznie wyrok z dnia 4 października 2018 r., Komisja/Francja (Zaliczka na poczet podatku od dochodów kapitałowych), C-416/17, EU:C:2018:811, pkt 113].
- 155 W związku z powyższym już z tego tylko względu zarzut drugi, dotyczący naruszenia art. 267 akapity pierwszy i trzeci TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, należy uwzględnić.

W przedmiocie zarzutu czwartego, dotyczącego naruszenia art. 108 ust. 3 TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu

Argumentacja skarżącej

- 156 Komisja podnosi, że w spornym wyroku naruszono art. 108 ust. 3 TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, ponieważ nakazano Rumunii, aby naruszyła ciążące na niej na gruncie prawa Unii obowiązki, których źródłem jest nakaz zawieszenia i decyzja o wszczęciu postępowania.

- 157 Ze względu na uchylenie zawieszenia wykonania orzeczenia arbitrażowego zarządzonego przez sądy niższej instancji Zjednoczonego Królestwa, które orzekały w tej sprawie, orzeczenie to stało się bowiem wykonalne. Wyrok Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) doprowadził zatem do tego, że wypłata odszkodowania zasądzonego w owym orzeczeniu stała się możliwa. W ocenie Komisji skutek ten jest bezpośrednio sprzeczny z obowiązkiem zawieszenia przewidzianym w art. 108 ust. 3 TFUE, który to obowiązek skonkretyzowano w nakazie zawieszenia i w decyzji o wszczęciu postępowania.
- 158 Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) naruszył również orzecznictwo Trybunału wynikające z wyroku z dnia 18 lipca 2007 r., *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, pkt 62, 63), w myśl którego na zakaz przyznania pomocy państwa, która nie została należycie zatwierdzona, można powołać się w celu uniemożliwienia wykonania wydanych przez sądy krajowe wyroków kończących postępowanie w sprawie, które naruszałyby ten zakaz.

Ocena Trybunału

- 159 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału przypomnianym w pkt 95 i 97 niniejszego wyroku, ponieważ stosowanie przepisów prawa Unii w dziedzinie pomocy państwa opiera się na obowiązku lojalnej współpracy między sądami krajowymi z jednej strony a Komisją i sądem Unii z drugiej strony, sądy te powinny powstrzymać się od wydawania orzeczeń sprzecznych z decyzją Komisji w dziedzinie pomocy państwa, nawet jeśli decyzja ta ma charakter tymczasowy.
- 160 W tym kontekście należy przypomnieć, że państwa członkowskie mają obowiązek, po pierwsze, zgłaszania Komisji każdego środka zmierzającego do ustanowienia lub zmiany pomocy w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, i po drugie, niewprowadzania w życie takiego środka stosownie do art. 108 ust. 3 TFUE, dopóki Komisja nie wyda decyzji końcowej dotyczącej rzeczonego środka (wyrok z dnia 5 marca 2019 r., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 56).
- 161 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału pomoc wprowadzona w życie z naruszeniem zobowiązań wynikających z tego postanowienia jest niezgodna z prawem (wyrok z dnia 19 marca 2015 r., *OTP Bank*, C-672/13, EU:C:2015:185, pkt 66 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 162 W tym względzie Trybunał wyjaśnił, że zakaz wprowadzania w życie planów pomocy przewidziany w art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE ma skutek bezpośredni i że natychmiastowa stosowalność zakazu wprowadzania w życie określonego w tym postanowieniu rozciąga się na każdą pomoc, która została wprowadzona w życie bez zgłoszenia (wyrok z dnia 5 marca 2019 r., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 88).
- 163 W związku z tym, jak wynika z orzecznictwa przypomnianego w pkt 96 niniejszego wyroku, zadaniem sądów krajowych jest wyciągnięcie, zgodnie z ich prawem krajowym, konsekwencji z naruszenia art. 108 ust. 3 TFUE, zarówno w odniesieniu do ważności aktów służących wykonaniu środków pomocowych, jak i w odniesieniu do odzyskania wsparcia finansowego przyznanego z naruszeniem tego postanowienia (wyrok z dnia 19 marca 2015 r., *OTP Bank*, C-672/13, EU:C:2015:185, pkt 69 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 164 Sądy krajowe są zatem uprawnione do nakazania odzyskania niezgodnej z prawem pomocy od jej beneficjentów (zob. podobnie wyrok z dnia 5 marca 2019 r., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, pkt 89 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 165 Ponadto w przypadku gdy sądy krajowe rozpoznają żądanie mające na celu otrzymanie wypłaty niezgodnej z prawem pomocy, powinny one co do zasady oddalić to żądanie (zob. podobnie wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., DOBELES HES, C-702/20 i C-17/21, EU:C:2023:1, pkt 121).
- 166 W niniejszej sprawie należy przypomnieć, że w ostatecznej decyzji Komisja uznała, iż wypłata odszkodowania przyznanego w orzeczeniu arbitrażowym, które nie zostało jej zgłoszone, stanowi pomoc państwa niezgodną z prawem i rynkiem wewnętrznym. O ile prawdą jest, że wyrokiem Sądu stwierdzono nieważność tej decyzji, o tyle odwołanie od tego wyroku było zawisłe przed Trybunałem w chwili wydania przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) spornego wyroku.
- 167 Ponadto, jak wskazano już w pkt 110–113 niniejszego wyroku, wyrok Sądu nie miał wpływu na zgodność z prawem nakazu zawieszenia i decyzji o wszczęciu postępowania, w których Komisja również uznała, że wypłata odszkodowania przyznanego w orzeczeniu arbitrażowym stanowi pomoc państwa niezgodną z prawem i z rynkiem wewnętrznym, oraz nakazała Rumunii, aby powstrzymała się od wykonania tego orzeczenia do dnia wydania przez tę instytucję ostatecznej decyzji.
- 168 Tymczasem należy stwierdzić, że poprzez nakazanie wykonania orzeczenia arbitrażowego w spornym wyroku zobowiązano Rumunię, aby przystąpiła do wypłaty odszkodowania przyznanego na mocy tego orzeczenia arbitrażowego z naruszeniem obowiązku ustanowionego w art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE.
- 169 Wynika z tego, że Rumunia stoi tym samym w obliczu sprzecznych orzeczeń dotyczących wykonania wspomnianego orzeczenia. W związku z tym sporny wyrok nie tylko nie zapewnia poszanowania tego postanowienia zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 163–165 niniejszego wyroku, ale lekceważy wspomniane postanowienie, nakazując innemu państwu członkowskiemu jego naruszenie.
- 170 W tym względzie nie ma znaczenia, że art. 108 ust. 3 zdanie ostatnie TFUE przewiduje obowiązek spoczywający na „danym państwie członkowskim”, czyli co do zasady na tym, które wypłaca pomoc – w niniejszym przypadku na Rumunii.
- 171 Jak bowiem słusznie podnosi Komisja, obowiązek lojalnej współpracy ustanowiony w art. 4 ust. 3 TUE, który leży u podstaw stosowania przepisów prawa Unii w dziedzinie pomocy państwa, wymagał od Zjednoczonego Królestwa, a w szczególności od jego sądów krajowych, ułatwienia przestrzegania przez Rumunię zobowiązań ciążących na niej na mocy art. 108 ust. 3 TFUE, pod rygorem pozbawienia tego postanowienia skuteczności (effet utile) (zob. podobnie wyrok z dnia 27 września 1988 r., Matteucci, 235/87, EU:C:1988:460, pkt 19).
- 172 Wniosku tego nie może również podważyć fakt, że orzeczenie arbitrażowe stało się prawomocne. Zasada wyłącznej kompetencji Komisji do oceny zgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym jest bowiem wiążąca w krajowym porządku prawnym, co stanowi konsekwencję zasady pierwszeństwa prawa Unii. Tymczasem prawo Unii sprzeciwia się temu, by stosowanie zasady powagi rzeczy osądzonej stało na przeszkodzie wyciągnięciu przez sądy krajowe wszelkich konsekwencji naruszenia art. 108 ust. 3 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 18 lipca 2007 r., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, pkt 62, 63; z dnia 4 marca 2020 r., Buonotourist/Komisja, C-586/18 P, EU:C:2020:152, pkt 94, 95).

- 173 Co się tyczy art. 351 akapit pierwszy TFUE, również on nie może stać na przeszkodzie stosowaniu art. 108 ust. 3 TFUE, ponieważ – jak wynika z pkt 71–84 niniejszego wyroku – ów art. 351 akapit pierwszy nie miał zastosowania w sporze zawisłym przed Supreme Court of the United Kingdom (sądem najwyższym Zjednoczonego Królestwa), w związku z czym przepisy prawa Unii w dziedzinie pomocy państwa nie mogły zostać uchylone na mocy tego ostatniego postanowienia.
- 174 W związku z powyższym zarzut czwarty, dotyczący naruszenia art. 108 ust. 3 TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu, należy uwzględnić.
- 175 W świetle całości powyższych rozważań należy stwierdzić, że Zjednoczone Królestwo, poprzez wydanie spornego wyroku, uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 4 ust. 3 TUE oraz art. 108 ust. 3, art. 267 akapity pierwszy i trzeci oraz art. 351 akapit pierwszy TFUE w związku z art. 127 ust. 1 umowy o wystąpieniu.

W przedmiocie kosztów

- 176 Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Zjednoczonego Królestwa kosztami postępowania, a to ostatnie przegrało sprawę, należy obciążyć je kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Poprzez wydanie wyroku Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa) z dnia 19 lutego 2020 r. w sprawie Micula przeciwko Rumunii Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 4 ust. 3 TUE, a także art. 108 ust. 3, art. 267 akapity pierwszy i trzeci oraz art. 351 akapit pierwszy TFUE w związku z art. 127 ust. 1 Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej, zawartej w dniu 17 października 2019 r.**
- 2) **Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej zostaje obciążone kosztami postępowania.**

Podpisy